

УДК 678.11

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-2\(36\)-709-718](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-2(36)-709-718)

Лазаревська Ольга Миколаївна кандидат психологічних наук, доцент кафедри музикознавства та хорового мистецтва, Львівський національний університет імені Івана Франка, <https://orcid.org/0009-0003-6298-2388>

МОДЕЛЬ МУЗИЧНОГО СМАКУ ЯК СКЛАДНЕ ПСИХОЛОГІЧНЕ УТВОРЕННЯ

Анотація. Методологічною основою даного дослідження стали системний аналіз, культурно- історична теорія, теоретичні положення та аналіз наукових праць з філософії, естетики, психології та музичної педагогіки про музичний смак як якості особистості.

У статті подано аналіз теоретичних підходів та емпіричних досліджень з питань музичного сприймання, музичного мислення, музичних потреб та інтересів, музичних здібностей як структури розвиненої музичної свідомості особистості. В психологічному смислі саме музичний смак є регулюючою основою усієї цієї структури, це такий феномен особистісної свідомості, який виникає в процесі та результаті активної музично-естетичної діяльності.

Запропоновано теоретичну модель музичного смаку, що включає когнітивний компонент, потребнісно-мотиваційний та регулятивно-поведінковий компоненти.

Поняття смаку з'явилося в науці ще у XVII столітті як результат розвитку нових течій у мистецтві, які змінили попередні канони та обумовили необхідність в універсальних критеріях їх оцінки.

Проблеми музичного смаку досліджували психологи, філософи, педагоги, музикознавці. Серед них: Весельська А.(2016), Лазаревська О. (2023), Траверсе Т. (2005), Coffman D., Adamek V.(2001), Gusewell, A., Ruch, W.(2013), Музика О., (2003), Дзюба І.(2012), Сбітніва Л. (2015) та ін. Їхні праці стали методологічною основою даного дослідження. Проте, недостатня розробленість психологічного аспекту даної категорії музичної свідомості особистості проявилась у невизначеності психологічного змісту і структури самого поняття музичного смаку. Складне психологічне утворення музичного смаку поєднує емоційну та інтелектуальну сторони, особливості особистості та зміст музичного твору. Це поєднання зумовлює потребу в уточненні компонентів теоретичної моделі музичного смаку, яка характеризує особливість сприймання творів мистецтва і визначає **актуальність** даного дослідження.

Ключові слова: музичний смак, теоретична модель, когнітивний компонент, потребнісно-мотиваційний компонент, регулятивно-поведінковий компонент.

Lazarevska Olga Mykolayivna Ph.D. psychol. Sciences, Associate Professor of the Department of Musicology and choral art, Ivan Franko National University of Lviv, <https://orcid.org/0009-0003-6298-2388>

MODEL OF MUSICAL TASTE AS A COMPLEX PSYCHOLOGICAL FORMATION

Abstract. The methodological basis of this study was systematic analysis, cultural and historical theory, theoretical provisions and analysis of scientific works on philosophy, aesthetics, psychology and musical pedagogy about musical taste as a personality quality.

The article provides an analysis of theoretical approaches and empirical research on musical perception, musical thinking, musical needs and interests, musical abilities as a structure of developed musical consciousness of the individual. In the psychological sense, the musical taste is the regulatory basis of the whole structure, it is such a phenomenon of personal consciousness that arises in the process and result of active musical and aesthetic activity.

The theoretical model of musical taste, including the cognitive component, need-motivational and regulatory-behavioral components, is proposed.

The concept of taste appeared in science in the seventeenth century as a result of the development of new trends in art, which changed previous canons and necessitated the universal criteria for their evaluation.

The problems of musical taste were studied by psychologists, philosophers, teachers, musicologists. Among them: Veselskaya A. (2016), Lazarevskaya O. (2023), Traverse T. (2005), Coffman D., Adamek V. (2001), Guswell, A., Ruch, W. (2013), Music O. ., (2003), Dziuba I. (2012), L. (2015) and others. Their works became the methodological basis of this study. However, the insufficient development of the psychological aspect of this category of musical consciousness of the individual was manifested in the uncertainty of the psychological content and structure of the very concept of musical taste. The complex psychological formation of musical taste combines the emotional and intellectual sides, personality traits and content of a musical work. This combination determines the need for clarification of the components of the theoretical model of musical taste, which characterizes the peculiarity of perception of works of art and determines the relevance of this study.

The purpose of the article is to determine the structure of the theoretical model of musical taste as a semantic formation of an individual, as one of the motivational mental qualities that adjust its activity.

Keywords: musical taste, theoretical model, cognitive component, need and motivational component. Regulatory and behavioral component.

Постановка проблеми. Система освіти в Україні має достатні можливості для активізації процесу розвитку особистості, яка здатна до творчості. Тому

важливою є проблема розвитку музичного смаку як мотиваційної психічної якості, що корегує творчу діяльність. Разом з тим, недостатньо дослідженими є психологічні аспекти даного феномену музичної свідомості, яка поєднує емоційну та інтелектуальну сторони особистості й проявляється як готовність емоційно відгукуватись на музику, розуміти її художньо-образну сутність, володіти стійкою сукупністю музично-естетичних норм та перевірених досвідом переваг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До вирішення питань, пов'язаних із проблемою музичного смаку звертались вчені в області психології, філософії, музичної педагогіки та музикознавства. Серед них: Весельська А.(2016), Лазаревська О. (2023), Траверсе Т. (2005), Coffman D., Adamek V.(2001), Gusewell,A., Ruch,W.(2013), Музика О., (2003), Дзюба І.(2012), Сбітніва Л. (2015) та ін. У їхніх дослідженнях висвітлено проблему смаку як якості особистості та її розвитку в процесі виховання. Проте, саме психологічний аспект даної категорії музичної свідомості недостатньо висвітлено в змісті та структурі поняття музичного смаку, що підтверджує актуальність даної роботи.

Метою статті є визначення структури теоретичної моделі музичного смаку як смислового утворення індивіда, як одного із мотиваційних психічних якостей,що коректують його діяльність.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство ставить перед особистістю вимогу індивідуального зростання, творчості у різних областях життєдіяльності. Тому, важливим є розвиток музичного смаку індивіда як основи музичної свідомості особистості, що здійснює взаємозв'язок з іншими її елементами і який проявляється як готовність емоційно відгукуватись на музику, розуміти її художньо-образну сутність, володіти стійкою сукупністю музично-естетичних норм та перевірених досвідом переваг.

Розглядаючи музичний смак в даному контексті, слід більш ґрунтовно розкрити його структуру. Основу музичної свідомості складають емоції, музичне сприймання, мислення, музичні інтереси, потреби, смаки, естетична оцінка і т.п. Розвиваються ці елементи музичної свідомості на двох рівнях: на нижньому — репродуктивному, що приєднується безпосередньо до чуттєво-відображаючої роботи психіки і на найвищому рівні продуктивного мислення. Музична свідомість залежить також і від музичного слуху індивіда. Формування розвинутого музичного смаку особистості можливо лише на основі та за участі усіх цих елементів.

На основі структури музичної свідомості проаналізуємо когнітивні, потребнісно-мотиваційні та регулятивно- поведінкові передумови музичного смаку. До когнітивних передумов віднесемо особливості музичного сприймання, музичного мислення та музичного слуху.Потребнісно-мотиваційні передумови музичного смаку складають особливості музичних ітересів та музичних потреб. Регулятивно-поведінкові — виступають як емоційно-емпатичні прояви в музичній діяльності.

Проблема музичного сприймання на сучасному етапі збагатилася новими дослідженнями в галузі музичної психології, музичної педагогіки та музикознавства. Особливої уваги заслуговують праці В.Максимова, Д. Житомирського, В. Григор'єва, Н. Аніщенко, В.Суботи, Т.Танько, Г.Шевченко, Г. Падалки, О. Ростовського та ін.

Музичне сприймання є процесом відображення, становлення у свідомості людини музичного образу. Музичний образ — це складна єдність різноманітних засобів музичної виразності (мелодії, гармонії, ритму, тембру та ін.), творчо використаних композитором для передачі певного змісту.

Музичне сприймання як й інші види сприймання носить активний характер. Це розгорнутий процес, що охоплює всю область психіки, в якій слухач отримує перероблену творчою думкою композитора інформацію. Під активним сприйняттям музичного твору розуміється сприймання, пов'язане з усвідомленням змісту музики, її ідей, характеру переживання та усіх виразних засобів, що формують музичний образ.

Основною властивістю повноцінного музичного сприймання є його естетична емоційність, що означає переживання музичного образу, почуттів та думок, пробуджених музикою. Естетичне сприймання музики завжди емоційне, поза емоціями воно не мислиме.

Одним із характерних властивостей музичного сприймання є також асоціативність. Музика може викликати у слухачів різноманітні емоційні, образні, зорові (позамузичні), а також музичні асоціації, котрі зазвичай виникають зовсім не довільно. Downey J. вважає, що численність позамузичних образів не вказує на порівняно низький музичний рівень людини. Якщо б це було так, ми були б змушені засумніватися в музичності деяких визначних майстрів музичного мистецтва [10].

Музичне сприймання є складною системою механізмів, які актуалізують елементи музичного досвіду, що збагачують його реальними перцептивними враженнями. Окрім загальних властивостей музичне сприймання характеризується також і специфічними індивідуальними особливостями.

Оскільки кожна людина відрізняється своїми індивідуально-психологічними особливостями і різним життєвим досвідом, її уява створює під час сприйняття музичного твору власний, суб'єктивний варіант створеного композитором образу. Таким чином, слухач сприймає музику творчо. Отже, весь процес сприймання музики можна назвати процесом співтворчості слухача і композитора, розуміючи під цим співпереживання і внутрішнє відтворення слухачем змісту створеного композитором музичного твору; співпереживання і відтворення, яке збагачене діяльністю уяви, власним досвідом, почуттями, асоціаціями, включення котрих і надає сприйняттю суб'єктивно-творчого характеру.

Музичне сприймання, яке розвивається завдяки музичному досвіду і знанням суб'єкта, поступово стає більш глибоким. Розвиток музичного

сприймання супроводжується активним творчим переживанням музичних образів, їх естетичної цінності.

Щоб виник, відтворився музичний образ, необхідний активний процес мислительної діяльності, щоб усі відчуття і уявлення зв'язалися між собою в певну структуру, яка адекватно відображає структуру самого музичного образу. Тільки в такому випадку дія музичного твору може чинити суттєвий вплив на розвиток музичного смаку особистості, викликати в неї відповідні уявлення, думки, почуття.

Музичне мислення як окремий вид мислення, генетично пов'язане з усією мислительною та духовною діяльністю людини. Специфічною його особливістю є те, що воно завжди емоційно забарвлене. Науковці вважають, що музичне мислення є метафоричним, бо спрямовує думку до чогось значимого. Організовані звуки структури музичного твору не є певною цінністю, а особливим способом вираження закодованого змісту. Його розкодування можливе лише за умови розвинутого інтелекту, що може врахувати контекст певної культури. Музику слухає багато людей, але небагато її розуміє. Чути так, щоб цінувати мистецтво, - це вже напруження уваги, а значить і розумова праця.

Проблемою музичного мислення займалися музиканти, психологи, педагоги (А.Весельська, Т.Траверсе, О.Ільченко, І.Дубінець, О.Самойленко, І.Гринчук та ін.)

Виявити сутність музичного мислення можна лише виходячи із тих функцій, які воно виконує в якості мислительного апарату, який обслуговує різновидності музичної діяльності (продуктивну, репродуктивну і перцептивну). При усіх їх глибоких відмінностях вони мають спільну базу — “мовний шар” музичного мислення. Музична мова виступає як кодуєча система, яка призначена для передачі музичної інформації.

Вивчення того, як складається цілісний образ музичного твору, як встановлюються зв'язки між окремими компонентами, є необхідним для розуміння закономірностей формування художнього образу.

Загалом, дослідники виділяють два основних психофізіологічних явища, що лежать в основі формування художнього образу: аналіз та синтез музичного руху як взаємовідношення висотностей послідовності звуків; аналіз та синтез засобів музичної виразності та їх вплив на сприйняття і утримання в слуховій пам'яті співзвуч, які проходять в часі. Також було встановлено, що конкретизація, підкреслення деталей у змісті музичного твору, виділення головного, міркування, порівняння, встановлення причинно-наслідкових зв'язків робило специфічний вплив на сам процес мислення, як розуміння музики.

Coffman D. вважає, що необхідно спочатку базуватися на понятті музичного мислення стосовно поліфонічної музики, вона — як слухове сприйняття- обробляється музичним мисленням (в даному випадку поліфонічним — слухач оперує слуховими уявленнями)[11].

Отже, об'єктивний зміст музичного твору можна зрозуміти в результаті активної, творчої мислительної діяльності, яка проявляється в переході від багаточисельних спостережень та музичних вражень до роздумів про музику. Підсумком такої мислительної діяльності є музично-естетична оцінка, в якій яскраво проявляється єдність емоційного і раціонального, об'єктивного і суб'єктивного, загального та індивідуального. Естетична оцінка є важливим показником музичного смаку слухача.

Процес формування музичного смаку детермінується і музичними здібностями, зокрема, музичним слухом. Загальна тенденція взаємозв'язку музичного смаку і здібностей показує, що, формуючи музичний смак, ми в процесі діяльності створюємо умови для здійснення процесу формування здібностей і навпаки. Це дає можливість вважати, що вроджені музичні задатки, які в певній мірі наявні у кожній людині, є тією реальною основою, передумовою, на якій відбувається розвиток музичного смаку. Інша справа в якій мірі особистість обдарована музичними задатками і якими будуть об'єктивні умови, і якою буде її самостійна музична діяльність та можливості для успішного розвитку музичного смаку і, відповідно, якою буде спрямованість та зміст музичного смаку.

Музичні здібності є важливою психологічною детермінантою, яка визначає взаємовідношення особистості з музичною культурою. По відношенню до музичного сприймання як перцептивної форми музичної діяльності здібності виступають як виконавська, функціональна ланка музичної діяльності.

Музичний слух є не ізольованою, а синтетичною людською здібністю. Аналізуючи музичний слух молодших школярів, Любан-Плоца Б. та Музика О. до їх індивідуальних особливостей відносить наступні: розрізнення звуковисоти за тембром або за висотою; наявність тільки слуховокальної або тільки слухорухової координації на звук і співзвуччя, об'єднання обидвох видів координації; слухорухова координація тільки на одноголосся; одночасний розвиток ладового чуття і звуковисотного слуху і переважаючий розвиток то одного, то другого з цих компонентів; досить високий рівень розвитку ритмічного слуху [7; 8].

Музичні здібності - це художні здібності. Характерною рисою процесу розвитку музичного слуху є - формування узагальненого виразного слухання музики, що у свою чергу сприятиме розвитку музичного смаку.

До потребнісно-мотиваційних передумов музичного смаку ми відносимо особливості музичних інтересів та потреб.

Розвиток музичного смаку знаходиться в діалектичному зв'язку з розвитком музичних інтересів. На даному етапі особливої уваги заслуговують праці: О.Кислюк, О.Музика, D. Coffman, V.Adamek та ін. [5; 8; 11]. Деякі науковці розуміють музичний інтерес як реалізацію музичної потреби, розкриття її в свідомому виборі музичного твору для слухання. Інші не

ототожнюють інтерес і потребу, а більше підкреслюють різні сторони музичного інтересу виходячи з того, що інтерес — це пізнавально-емоційний фактор діяльності, який характеризує спрямованість, орієнтацію, готовність свідомості до практичної дії.

Не можливо розбудити в людини інтерес до музики тільки за допомогою слів, не давши можливості пізнати її. Якщо індивід не володіє необхідним досвідом і не готовий до сприйняття певного музичного твору, то в нього не може виникнути і слухацький інтерес до нього. О.Кислюк, наприклад, в своїх дослідженнях показав, що існує категорія слухачів з “пісенним типом” сприйняття, здатних розкрити умовну мову тільки простих вокальних творів. Спостереження свідчать, що у таких слухачів відсутній інтерес до симфонічної музики [5].

Але пізнавальний акт суб’єкта не єдиний фактор формування музичного інтересу, тому що цей досвід сам регулюється мірою емоційного залучення індивіда, яка робить його увагу до твору вибірковою. Співвідношення пізнавального та емоційного шарів музичного інтересу визначає характер вольового або поведінкового його елемента.

Музична потреба, яка є формою музичної свідомості особистості, також виступає як елемент музичного смаку. Не можна не звернути увагу на їх тісний зв’язок, “...можна стверджувати, що між смаком та потребою є багато спільного. Одне з цього спільного полягає в емоційно-естетичному устремлінні до об’єктів мистецтва, властивого їм обом... Виростаючи на основі потреби, смак в той же час формує її, регулює вплив музичного мистецтва на людську психіку” [6].

Найбільш суттєві дослідження останніх років, присвячені питанню музичних потреб, належать О.Кислюк, О.Музика, Т. Траверсе та ін.

Музична потреба — це складна духовна потреба. Вона синтезує в собі три основні модифікації: 1/ потреба у слуханні музичних творів; 2/ у виконавській діяльності (або у відтворенні); 3/ у створенні музичних творів. Музично розвинена особистість характеризується синтезом вказаних модифікацій або двох з них. Формується потреба разом із розвитком та становленням особистості, тобто вона є специфічною у різні вікові періоди.

Дослідники вважають, що тільки такий музичний зміст, який відповідає чуттєвій конституції індивіда, може заставити людину тонко відчувати музичну тканину, звернутися до музичної діяльності. Якщо музика емоційно не торкається внутрішнього тону людини, то вона проходить повз неї, не залишаючи відбитку на її психіці. Спонування до музичної діяльності залежить від позитивного значення музики для особистості, від сили музичного впливу. Відповідно, виховання і розвиток емоцій (з врахуванням розвитку інтелектуальної сфери) — є тим шляхом, по якому може йти розвиток музичного смаку.

Генезис формування потреби в музичному мистецтві закономірно проходить через кілька етапів. Перший етап пов’язаний з індивідуалізацією

засобів художньої мови музики. На цьому етапі у слухачів переважають “позамузичні” життєві асоціації, процес сприйняття проходить як звукова ілюстрація суб’єктивних образних композицій. Виразові та зображальні засоби можливості музики виступають лише по відношенню до індивідуального життєвого досвіду слухача: саме в цьому і полягає привабливість музики для особистості. Наступний етап формування музичної потреби пов’язаний із встановленням у слухача стійких зв’язків засобів музики із зовнішніми спостереженнями і суб’єктивними переживаннями різних сторін життя. На цьому етапі індивід-слухач досліджує виразово-зображальні можливості музики. Тут спостерігається перехід музичного сприйняття на ступінь художнього узагальнення як пізнання і розуміння змісту своєрідно відображеного в художній формі психічного життя іншої людини. Третій етап фіксує діалектичну зміну основ зв’язків комунікативного і когнітивного в організації музично-перцептивного процесу. Саме на цьому етапі потреба слухача в музиці набуває творчого характеру, а музична перцепція за своєю психологічною структурою стає адекватною структурі соціально-предметній діяльності. Музичний твір виступає в якості самостійного предмету діяльності, предмету художнього сприйняття, тобто головним детермінуючим фактором перцептивного акту.

Отже, по відношенню до музичного сприйняття як перцептивної основи різної конкретної форми музичної діяльності, музична потреба виступає як її спонукальна ланка.

До регулятивно-поведінкових передумов музичного смаку ми віднесли емоційно-емпатичні прояви в музичній діяльності.

Немає сумніву, що процесу формування музичного смаку властива опора на емоційний досвід. Емоційне переживання, яке викликане процесом музичного сприйняття, є спонуканням до музичної діяльності.

Музика — мистецтво емоційно-образне. У зв’язку із специфікою музичного мистецтва — його здатністю відобразити переживання людини — основу музичної діяльності складає емоційний компонент.

Життєві емоційні переживання складають основу того, що називається емоційним відгуком на музику. Музика стає для людини важливою сферою прояву її емоцій. Вона виділяє одні музичні твори серед інших, любить їх, ставиться до них зацікавлено. Музика для неї забарвлена тим або іншим ставленням.

Але не всяке емоційне ставлення до творів мистецтва виступає як показник естетичної емоційності. А. Gusewell та W. Ruch відзначали, що естетичний тип емоційного реагування пов’язаний із усвідомленням музики, що втілює емоційний смисл життєво важливих і типових переживань [12].

Емоційно-естетичне ставлення до творів мистецтва спостерігається рідко. Ця психологічна якість фіксується, як правило, в художньо обдарованих особистостях. Вона виступає основою музичних здібностей.

Таким чином, музичний смак — складне психологічне утворення, яке характеризується багаточисельними зв'язками з іншими елементами музичної свідомості особистості, що і складає передумови його утворення. Музичний смак в певній мірі інтегрує в собі зміст музичного сприймання, музичного мислення, почуттів, музичних інтересів, потреб, естетичного ставлення до музики, музичного слуху, досвіду, а на більш високих ступенях — і естетичної оцінки, виступаючи якісною характеристикою музичної свідомості та регулятором музичної діяльності суб'єкта. Усі форми цієї структури не пасивний набір, а рухомий, взаємодіючий ланцюг, який забезпечує динамічність розвитку музичного смаку.

Висновки. Отже, музичний смак як особистісна властивість суб'єкта формується на базі природних даних, є показником музично-естетичного розвитку, виступає своєрідною інтегруючою характеристикою особистості. Формування музичного смаку — це достатньо тривалий процес, який займає певне місце в структурі цілісного процесу виховання, що відрізняється складністю та багатогранністю.

Узагальнюючи розглянуті уявлення про складову музичного смаку, можна виділити і структурно описати три компоненти, які складають у своїй єдності його теоретичну модель: когнітивний компонент; регулятивно-поведінковий компонент; потребнісно-мотиваційний компонент.

1. Когнітивний компонент — фіксує особливості пізнавальних процесів, забезпечує ефективне набуття музичного досвіду. Він містить в собі такі підструктури: цілісність сприйняття, багатство образного мислення, музичний слух, оцінне вміння з аналізу сприймань і почуттів (осмислення).

2. Потребнісно-мотиваційний компонент — визначається спрямованістю особистості в музичній діяльності. Він містить такі підструктури: музичний інтерес, музичні потреби, ціннісні орієнтації, мотиви.

3. Регулятивно-поведінковий компонент — проявляється в особливостях ставлення до музичних впливів. Він проявляється в таких формах: перцептивно-емоційній (виражається в первинній чуттєвій реакції під час сприйняття музичного твору, рівнем вразливості), емпатії (емоційно-чуттєвий відгук, адекватність співпереживання творам мистецтва), продуктивній, творчій (проявляється як потреба самовираження в практичних діях і виражає емоційно-естетичне ставлення до музики).

Література:

1. Весельська А. Психологічна модель розуміння музичних творів: структура і компонентний склад. *Наука і освіта*. 2016. № 5. С. 66-72.
2. Гринчук І. Проблеми музичного мислення: теорія і методика розвитку. Тернопіль: підручники і посібники, 2008. 224 с.
3. Дубінець І. Категорія музичного мислення у психологічній і фаховій літературі. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2013. Вип.1. С. 100-112.
4. Ільченко О. Питання сутності і структури музичного мислення. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтва*. 2003. Вип. 9, С. 49-59.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 2(36) 2024

5. Кислюк О., Співвідношення понять мотив, стимул, потреба та інтерес до навчання. *Соціальна психологія*. 2004. №5(7). С.109-118.
6. Лазаревська О. Музичний смак як феномен музичної свідомості. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди (Психологія)*. 2023. №68. С. 58-68.
7. Любан - Плоцца Б. Музыка і психіка. Київ: АДЕФ-Україна. 2002. 200 с.
8. Музыка О. Екзистенційні потреби і розвиток обдарованої особистості. *Актуальні проблеми психології*. 2015. Вип.10. С.63-77.
9. Траверсе Т. Психологічні особливості впливу музичної інформації на особистість слухача. *Соціальна психологія*. 2005. №4. С.143-152.
10. Downey J.E. A musical Experiment. *American J. of Psychol.* 1997. Vol. 9.- P. 63-63.
11. Coffman D., Adamek V. Perceived social support of New Horizons Band participants, *Contributions to Music Education*. 2001. Vol. 28. No.1. P. 27-40.
12. Gusewell, A, Ruch,W. Are musicians particularly sensitive to beauty and goodness? *Psychology of Aesthetics. Creativity and the Arts*. 2013. Vol. 8, P. 96-103.

References:

1. Vesel's'ka, A. (2016). Psihologichna model' rozuminnja muzichnih tvoriv: struktura i komponentnij sklad [Psychological model of understanding musical works: structure and component composition]. *Nauka i osvita - Science and education*, 5, 66-72 [in Ukrainian].
2. Grinchuk, I. (2008). *Problemi muzichnogo mislennja: teorija i metodika rozvitku* [Problems of musical thinking: theory and methods of development]. Ternopil': pidruchniki i posibniki [in Ukrainian].
3. Dubinec', I. (2013). Kategorija muzichnogo mislennja u psihologichnij i fahovij literaturi. [The category of musical thinking in psychological and professional literature]. *Naukovi zapiski Berdjans'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu - Scientific notes of Berdyan State Pedagogical University*, 1, 100-112 [in Ukrainian].
4. Il'chenko, O. (2003). Pitannja sutnosti i strukturi muzichnogo mislennja [he question of the essence and structure of musical thinking]. *Visnik Kiivs'kogo nacional'nogo universitetu kul'turi i mistectv - Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts*, 9, 49-59 [in Ukrainian].
5. Kisljuk, O. (2004). Spivvidnoshennja ponjat' motiv, stimul, potreba ta interes do navchannja [Correlation between the concepts of motive, stimulus, need and interest in learning]. *Social'na psihologija - Social Psychology*, 5(7), 109-118 [in Ukrainian].
6. Lazarevs'ka, O. (2023). Muzichnij smak jak fenomen muzichnoï svidomosti [Musical taste as a phenomenon of musical consciousness]. *Visnik Harkivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universitetu imeni G.S.Skovorodi (Psihologija) - Bulletin of Kharkiv National Pedagogical University named after H.S. Skovoroda (Psychology)*, 68, 58-68 [in Ukrainian].
7. Ljuban – Plocca, B. (2002). *Muzika i psihika* [Music and psyche]. Київ: АДЕФ-Україна [in Ukrainian].
8. Музыка, О. (2015). Екзистенційні потреби і розвиток обдарованої особистості [Existential needs and development of a gifted personality]. *Актвал'ні проблеми психології - Actual problems of psychology*, 10, 63-77 [in Ukrainian].
9. Traverse, T. (2005). Psihologichni osoblivosti vplivu muzichnoï informacii na osobistist' sluhacha [Psychological features of the influence of musical information on the personality of the listener]. *Social'na psihologija - Social Psychology*, 4, 143-152 [in Ukrainian].
10. Downey, J.E. (1997). A musical Experiment. *American J. of Psychol.*, 9, 63-63 [in English].
11. Coffman, D., Adamek, V. (2001). Perceived social support of New Horizons Band participants. *Contributions to Music Education*, 28, 1, 27-40 [in English].
12. Gusewell, A, Ruch,W. (2013). Are musicians particularly sensitive to beauty and goodness? *Psychology of Aesthetics. Creativity and the Arts*, 8, 96-103 [in English].